

Божевску М. Г.
Буковинська державна фінансова академія

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА СПОЛУЧУВАНІСТЬ КОПУЛЯТИВНОГО ІНХОАТИВНОГО ДІЄСЛОВА *BECOME* У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Копулятивні інхоативні дієслова *become, grow, get, fall, turn, come, make* та *go* складають окрему групу фазових дієслів, сполучуваність яких залишається дискусійною. Копулятивні дієслова традиційно характеризуються певною десемантизацією стосовно значень відповідних вихідних дієслів [8, 429]. Отже, потребують відповіді запитання щодо специфіки їхньої сполучуваності, повнозначності або десемантизації, можливості розгляду як самостійних лексичних одиниць, а в такому випадку – природи їхніх значень і відмінності від інших дієслів.

Дослідження законів, за якими слова певної семантики можуть утворювати словосполучення, перебуває у фокусі уваги сучасного мовознавства. Про це свідчать наукові пошуки таких лінгвістів, як О. В. Бондарко [2002], Ю. Д. Апресян [2006], В. П. Недялков [2003], Б. Л. Йомдін [2006]. Різномасштабно вивчено питання сполучуваності дієслівних актантів та семантичних класів суб'єктів дієслів із фазовим значенням [Булигіна 1982, Селиверстова 2004, Храковский 1987].

Метою дослідження є виявлення особливостей лексико-семантичної сполучуваності інхоативного дієслова *become*.

Завдання:

- 1) проаналізувати семантичні характеристики дієслова *become*;
- 2) виявити специфіку його лексико-семантичної сполучуваності;
- 3) визначити семантичні групи лексичних одиниць, які сполучаються з цим дієсловом.

Копулятивне інхоативне дієслово *become* найчастіше сполучається з прикметниками. Предикативні прикметники, що сполучаються з *become*, описують риси характеру / емоційні стани; емоційно забарвлене сприйняття; очевидність / неясність ситуації; розуміння / усвідомлення певних фактів або істин; здобуття / втрату багатства, слави, соціального статусу. Копулятивне інхоативне дієслово *become* може передавати різні відтінки зміни: поступову, швидку або раптову зміну, зміну на краще або на гірше. Але вказівка на характер зміни йде не від самого дієслова, а від аспектуальних маркерів або контексту, тому можна вважати, що копулятивне дієслово *become* має ознаки “початку” та “становлення”, тим часом як ознаки “темпу зміни” та “напрямок зміни” у його семантиці нейтралізуються.

Інхоативні дієслова є конститuentами функціонально-семантичного поля зачинності у сучасній англійській мові. Інхоативами називають підгрупу граничних зачинних дієслів, які характеризуються еволютивним зачинним значенням, тобто передбачають початкову перехідну фазу або період, протягом якого має місце накопичення певних якостей, які сприяють змінам, появі нової ситуації (*to melt, to cool, to brighten, to darken*) [2, 14].

Сама назва “копулятивне інхоативне дієслово” [4, 57] свідчить про те, що семантика подібних лексичних одиниць значною мірою зумовлена їхньою сполучуваністю з предикативним елементом, тобто це значення передається за допомогою складеного іменного присудка. Основна роль у формуванні цього присудка

належить копулятивному дієслову, яке надає різним словесним формам функцію присудка, зберігаючи, однак, за собою виняткове право вираження його релевантних граматичних ознак [7, 69].

При аналізі семантики дієслова *become* використовуємо дефініції п'ятих тлумачних словників: Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (OALDCE), Collins Cobuild English Language Dictionary (CCELD), Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language (WEUDEL), Concise Oxford English Dictionary (COED), The American Heritage Dictionary of the English Language (AHDEL). Обсяг вибірки складає 3591 одиниця, верифікована у художніх творах сучасних американських та британських письменників обсягом 30.000 сторінок шляхом суцільної комп'ютерної вибірки.

Видається доцільним розглядати дієслово *become* в єдності лексичного та граматичного значень як багатозначне дієслово, що має складну семантичну структуру. Зачинність домінує у парадигматичній структурі цього дієслова – 3591 приклад, що складає 89,5% від усіх прикладів.

Другий за частотністю компонент значення *become* – *to happen to, to come about* – реалізується у 288 прикладах, що складає 7,2%:

"I am sure", she added, if it was not for such good friends I do not know what would become of her, for she is very ill indeed, and suffers a vast deal (J. Austen "Pride and Prejudice").

Bellegarde had made her acquaintance, and the source of his interest in her was, according to his own declaration, a curiosity as to what would become of her (H. James "The American").

Третій за частотністю компонент значення *become* – *to suit or be suitable to, to be attractive on, befit the appearance* – реалізується у 132 прикладах, що складає 3,3%:

Madame de Cintre at last seemed to think it becoming to apologize for their never being present (H. James "The American").

It ill becomes him to preach that Gospel (J. Joyce "Ulysses").

Семантичну структуру дієслова *become* можна представити так:

Т а б л и ц я 1

Семантична структура дієслова *become*

№	<i>To become</i>	Кількість прикладів	% відношення
1	a) begin to be; to come, change or grow to be; b) to come into existence; to come into being;	3591	89,5
2	to happen to, to come about;	288	7,2
3	a) to suit or be suitable; b) to be attractive on, befit the appearance;	132	3,3
	Всього	4011	100

Як показав аналіз словникових дефініцій (WEUDEL, MWCD, AHDEL, CCELD та COED), зачинність є домінуючим компонентом у значенні дієслова *become*. Особливістю *become* є те, що зачинність реалізується тільки у неперехідних значеннях, що пов'язано з копулятивною функцією цього дієслова.

Таблиця 2 відтворює зачинні компоненти значення дієслова *to become*:

Т а б л и ц я 2

Зачинні компоненти дієслова *become*

	To become (intr.)	MWCD	WEUDEL	COED	CCELD	AHDEL
1	to begin to be; to come, change or grow to be;	+	+	+	+	+
2	to come into existence/being;	+	+	+		

Щодо семантики суб'єктів та об'єктів, то *become* утворює сполучення з широким колом семантичних груп іменників. Це іменники конкретної, абстрактної семантики, власні назви. На відміну від *begin*, *become* цілком природньо утворює сполучення з семантичною групою “живих” іменників у функції додатка:

Who knows but what I might have become another Rothschild? (H. James “The American”).

Дієслово *become* є найуживанішим копулятивним інхоативним дієсловом (3591 приклад із зачинним значенням, відповідно 37,2%) та практично завжди може виступати замість будь-яких інших копулятивних інхоативних дієслів (*grow*, *turn*, *fall*, *get*, *make*, *come* та *go*), не змінюючи змісту висловлювання.

Become є найнейтральнішою копулою. Як засвідчили результати вибірки, *become* має широку сполучуваність із різними типами предикативних членів:

... who in comparison with the stranger, become "stupid, disagreeable fellows" (J. Austen “Pride and Prejudice”);

When it became apparent, that on the score of some family objections on the part of my cousin, she would never give her consent to what she termed so disgraceful a match (J. Austen “Pride and Prejudice”);

He bore with philosophy the conviction that Elizabeth must now become acquainted with whatever of his ingratitude and falsehood had before been unknown to her... (J. Austen “Pride and Prejudice”);

'Oh yes, Mrs Richards, I'm very well pleased, thank you,' returned Susan, who had suddenly become so very upright that she seemed to have put an additional bone in her stays (Ch. Dickens “Dombey and Son”);

The atmosphere became or might have become colder and colder... (Ch. Dickens “Dombey and Son”);

... and sometimes when in his pacing to and fro, he came near her, it changed upon the instant and became forced and embarrassed (Ch. Dickens “Dombey and Son”);

Як показала вибірка, найчастотнішими є сполучення *become* із прикметниками. Серед предикативних прикметників, що сполучаються з *become*, домінують такі семантичні групи:

Риси характеру / емоційні стани: *angry*, *acute*, *obstinate*, *pert*, *impudent*, *insolent*, *jealous*, *irritable*, *cheerful*, *nervous*, *furious*, *plaintive*, *fractious*, *tolerant*, (in)sensible, (im)patient, *pensive*, *careless*, *frivolous*, *frantic*, *imponderable*, *impertinent*: The expression in his eyes became plaintive and querulous, and he was greatly perturbed (J. London “Before Adam”); She became jealous of his esteem, when she could no longer hope to be benefited by it (J. Austen “Pride and Prejudice”).

Емоційно забарвлене сприйняття: *hideous*, *hateful*, *great*, *despicable*, *distasteful*, *repugnant*, *terrible*, *tiresome*, *odious*: The subject became hateful to me (A. C. Doyle “The Lost World”); The world had become hideous and threatening, the sun was a pitiless glare...

(H.G. Wells “The Research Magnificent”).

Очевидність / неясність ситуації: evident, apparent, manifest, nebulous: And young Powell would have grown weary and compunctious at last if it had not become manifest to him that he had not been alone in the highly incorrect occupation of watching the movements of Captain Anthony (J. Conrad “Chance”); I was sure that some dreadful scheme had been hatched between the old dwarf and Mameena whereof the issue would become apparent... (H. R. Haggard “Child of Storm”).

Розуміння / усвідомлення певних фактів, істин: aware, conscious, clear, plain: It was as though he had become aware of the soul of the universe and were compelled to express it (S. Maugham “The Moon and Sixpence”); What our captain had clearly perceived before we left had become plain to all of us since (J. Conrad “The Mirror of the Sea”).

Здобуття / втрата багатства, слави, соціального статусу: rich, powerful, powerless, strong, prominent, popular тощо: A man meshed in bankruptcy, an ambitious boy, an oil-man suddenly become rich? (Sinclair Lewis “Babbitt”); M. Brun had become prominent by his proposal that the common expression "Adieu" should be obliterated from all the French classics... (G. K. Chesterton “The Wisdom of Father Brown”).

Висновки. Дані парадигматики доводять факт наявності у копулятивного інхотативного дієслова *become* лексичного значення. Водночас підтверджується факт часткової десемантизації копулятивного інхотативного дієслова *become* з огляду на те, що копулу з прикметником часто може рівноцінно замінити власне інхотативне дієслово, утворене за допомогою конверсії з відповідного прикметника: *to become bright – to brighten, to become cheap – to cheapen*. Перспективним напрямом наукових пошуків у майбутньому можуть стати дослідження сполучуваності інших копулятивних інхотативних дієслів (*grow, get, fall, turn, come, make* та *go*) для перевірки достовірності отриманих результатів.

Л і т е р а т у р а :

1. Апресян Ю. Д. Основания системной лексикографии // Языковая картина мира и системная лексикография (отв. ред. Ю. Д. Апресян) / Юрий Дереникович Апресян. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – С. 33-163.
2. Божеску М. Г. Типологія зачинних дієслів у сучасній англійській мові // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах / М. Г. Божеску. – К. : Національний авіаційний університет, 2007. – С. 11-15.
3. Бондарко А. В. Теория значения в системе функциональной грамматики. На материале русского языка и славянской культуры / А. В. Бондарко. – М. : Языки славянской культуры, 2002. – 736 с.
4. Есперсен О. Философия грамматики / Отто Есперсен. – М. : УРСС, 2002. – 408 с.
5. Иомдин Б. Л. Языковая модель понимания / Б. Л. Иомдин // Языковая картина мира и системная лексикография. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – С. 517-560.
6. Недялков В. П. Начинательность и средства ее выражения в языках разных типов / В. П. Недялков // Теория функциональной грамматики: Введение, аспектуальность, временная локализованность, таксис. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – С. 180-195.
7. Рахманкулова И.-Э. С. К вопросу о теории аспектуальности / И.-Э. С. Рахманкулова // Вопросы теории языкознания. – 2004. – № 1. – С. 3-28.
8. O’Grady W., Archibald J. Contemporary Linguistic Analysis. An Introduction / W. O’Grady, J. Archibald. – Toronto : Addison Wesley Longman, 2000. – 658 p.
9. The American Heritage Dictionary of the English Language. – Boston, New York : Houghton Mifflin Company, 1996. – 2140 p.
10. Collins Cobuild English Language Dictionary. – London and Glasgow : Collins, 1992. – 1703 p.
11. Concise Oxford English Dictionary. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 1726 p.
12. New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Danbury, Ct : Lexicon Publications, Inc. – 1993. – 1248 p.
13. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 1539 p.